

Sisäministeriölle

Viite: : SM 1418197 / 00.04.04/SMDnro-2014-2305

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto ulkomaalaisten säilöönoton vaihtoehdoista

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), joka on lakina voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Sisäministeriön selvitys säilöönoton vaihtoehdoista

Eduskunnalle on syyskuussa 2014 luovutettu hallituksen esitys (HE 172/2014), jonka tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti rajata erityisesti alaikäisiin kohdistuvaa säilöönottoa, kehittää säilöönoton vaihtoehtoja ja muokata kansallista lainsäädäntöä EU:n vastaanottodirektiivin mukaiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan (2011) on kirjattu yksin tulleiden alaikäisten säilöönoton kieltäminen. Tämä ei toteudu edellä mainitussa hallituksen esityksessä. Hallitus edellyttikin esitystä käsitellessään säilöönoton vaihtoehtojen tarkempaa selvittämistä vielä tämän vuoden aikana. Erityisesti ilman huoltajaa olevien alaikäisten säilöönotto tulisi tehdä tarpeettomaksi.

Sisäministeriössä valmisteilla oleva selvitys pohjautuu kansainväliseen vertailuun sekä poliisille ja Rajavartiolaitokselle tehtyyn kyselyyn nykyisten turvaamistoimien käytöstä.

Lapsiasiavaltuutetun kommentit säilöönoton vaihtoehdoista

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan lasten säilöönotosta tulisi jatkossa luopua kokonaan. Yksin tulleiden lasten säilöönotto tulisi kieltää hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Tosiasia on, että käytännössä ilmenee tilanteita, joissa on tarve varmistaa lapsen tai lapsiperheen maasta poistuminen. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lasten ja lapsiperheiden kohdalla tämän varmistaminen tulisi aina hoitaa vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä käyttäen. Jotta tämä toteutuisi poikkeuksetta käytännössäkin, on siitä huolehdittava myös säädösten osalta. Viitataan perusteluiden osalta mm. lausuntoomme koskien ed. mainittua hallituksen esitystä sen valmisteluvaiheessa.¹

Lapsiasiavaltuutetulla ei ole mahdollisuuksia esittää tässä yhteydessä omia vaihtoehtoisia turvaamistoimenpide-ehdotuksia. Otamme lausunrossamme kantaa vaihtoehtoihin, joita on esitetty asiassa järjestettyä kuulemistilaisuutta varten laaditussa tiivistelmässä (30.10.2014).

Tiivistelmässä todetaan, että hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset vaihtoehtoisten turvaamistoimien kehittämisestä yhdistettynä alaikäisten säilöönoton edellytysten kiristämiseen ja Joutsenon säilöönottoyksikön avaamiseen ovat jo varteenotettavia keinoja tilanteen paran-

tamiseen Suomessa. Tiheä ilmoittautumisvelvollisuus vastaanottokeskuksessa voisi toimia hyvänä vaihtoehtona lasten ja perheiden säilöönnotolle. Lisäksi todetaan, että muutosten vaikutuksia tulee seurata ja, jos ne todetaan riittämättömiksi, on mahdollista harkita täydentävien turvaamistoimien käyttöönottoa.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että tämä ei ole riittävää, vaan vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä on aktiivisesti etsittävä ja kehitettävä välittömästi, jotta lasten ja lapsiperheiden säilöönnotto lopetetaan ja myös tarvittavat lainsäädäntömuutokset valmistellaan. Lapsia ja lapsiperheitä otetaan säilöön varsin vähäisessä määrin, joten lapsiasiavaltuutetun käsityksen mukaan sellaista seurantatietoa, jonka perusteella ryhdyttäisiin toimenpiteisiin, ei synny kovinkaan nopeasti. Jokainen lapsen säilöönnotto on kuitenkin liikaa.

Tiivistelmässä on esitetty seuraavia vaihtoehtoisia turvaamistoimenpiteitä:

- ilmoittautumisvelvollisuus yhdistettynä nimenomainen velvoite asua vastaanottokeskuksessa tai muussa määrättyssä osoitteessa
- sähköinen valvonta

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että ensiksi mainittu turvaamistoimenpide on hyvä vaihtoehto sekä lapsille että lapsiperheille. Yksin tulleet lapset sijoitetaan vastaanottovaiheessa ryhmäkohteihin, joten myös niissä tulisi olla mahdollista odottaa maasta poistamista. Entisestäänkin vaikeassa tilanteessa olevalle lapselle voi olla erittäin rankka kokemus joutua vaihtamaan asuinpaikkaa, vaikka kyse olisikin vain lyhyestä ajanjaksosta.

Ryhmäkodissa on tutut työntekijät, joilla on mahdollisuus tukea lasta aivan eri lähtökohdista kuin lapselle täysin vierailta viranomaisilla olisi. Ryhmäkodissa on todennäköisesti paremmat mahdollisuudet tehdä yhteistyötä lastensuojelun työntekijöiden kanssa, jotka tuntevat ryhmäkodin olosuhteet ja luultavasti jollain tasolla ko. lapsen.

Sähköinen valvonta voi olla mahdollinen turvaamistoimenpide lapsen vanhempien ja lähellä aikuisuutta olevien lasten valvomiseksi. Kuten tiivistelmässä todetaan, sähköistä valvontaa on käytetty nykyisellään rikosseuraamusjärjestelmässä. Vaikka se on säilöönnottoon verrattuna vähemmän henkilön oikeuksiin puuttuva toimenpide, sen käyttöä, mm. miten tiukasti liikkumista rajoitettaisiin tai voitaisiinko sitä käyttää pienten lasten kohdalla, tulisi vielä selvittää tarkemmin.

Tiivistelmässä todetaan, että turvaamistoimien kehittämisen ohella on varmistettava, että henkilöt saavat eri vaiheissa riittävästi tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä menettelyn etenemisestä, luvallisen maassa oleskelun jatkamisesta ja vapaaehtoisesta paluusta. Tarkoituksena on, että oikean ja riittävän tiedon puutteesta johtuva päätöksen täytäntöönpanon välttely.

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että varsinkin yksin tulleiden lasten, mutta myös muiden lasten kohdalla, on erittäin tärkeää varmistaa, että tieto annetaan lapselle hänelle ymmärrettävällä ja hänet saavuttavalla tavalla. On varmistettava, että lapsi ymmärtää saamansa tiedon sisällön ja oman toimintansa vaikutukset. Käytännössä tämä useimmiten tarkoittaa mm., että tieto on annettava lapselle henkilökohtaisesti hänen omalla kielellään.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu toteaa, että vaihtoehtoisten turvaamistoimenpiteiden kehittäminen on siinäkin tapauksessa tärkeää, että kokonaan lasten ja lapsiperheiden säilöönnotosta ei luovuttaisi. Jotta laissa edellytetty säilöönnoton viimesijaisuus toteutuisi käytännössä, on sille oltava toimivia ja tehokkaita vaihtoehtoja. Lasten ja lapsiperheiden vaihtoehtoisten turvaamistoimenpiteiden kehittämisessä olisi tarpeen tehdä yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Lasten-

suojelun erityisosaamisen hyödyntäminen lapsen edun mukaisten toimenpiteiden kehittämisessä on tärkeää.

Jyväskylässä 19.11.2014

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

---

¹ <http://www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/lausunto/-/view/1879199>